

TÜRK KÜTÜPHANECİLER DERNEĞİ BÜLTENİ

Cilt : VI

1 9 5 7

Sayı : 3

REŞAT NURİ GÜNTEKİN HAYATI VE ESERLERİ

T. POYRAZ — M. ALPBK

Reşat Nuri Güntekin, 1889¹ da İstanbul'da doğdu. Babası askerî doktorlardan Nuri Bey, annesi Lûtfiye Hanımdır. Çocukluğu Anadolu'da geçmiş, İzmir'de Frèrer'ler mektebinde okumuş, yüksek tahsilini İstanbul'da Darülfünun Edebiyat Şubesi'nde yapmıştır. Bursa'da; İstanbul'da Vefa İdadisinde, Erenköy ve Çamlıca kız lisele-
rinde edebiyat öğretmenliklerinde bulunmuş, 1927 yılında maarif müfettişi olarak uzun seneler bu vazifede kalmıştır. 1939 yılında Çanakkale mebusu seçilerek bir devre siyasî hayatta çalışmış, sonra tekrar maarif hizmetlerine dönmüştür. 1954 de yaş haddinden emekliye ayrılmıştır.

Yazı hayatına büyük harbin sonlarında başlayan Reşat Nuri'nin ilk yazıları tiyatro tenkitleri ve araştırmalarıdır. Edebiyat alanına tiyatro ile giren Reşat Nuri, roman ve hikâye türünde daha başarılı eserler vermiş ve yaygın şöhretini "Çalıkuşu" adlı romanıyla temin etmiştir.

Reşat Nuri'den evvel garp roman tekniği edebiyatımıza getirilmişti. Ancak, kuvvetli bir edebiyat kültürüne sahip olan ve garp roman-

¹ Reşat Nuri Güntekin'in doğum tarihi, basılı bütün kaynaklarda 1892 olarak gösterilmektedir. Ölümünden sonra da bu tarih tekrarlanadurmuştur. Maarif Vekâletindeki nüfus hüviyet cüzdanından alınmış olduğunu kabul edebileceğimiz bu rakamlardan birincisinin Hicrî-Rumî, ikincisinin Hicrî-Arabî olması lâzımdır. Bu tarihlerin milâdî karşılığı ise 1889 - 1890 dır. Reşat Nuri Güntekin 12 Mayıs 1954 te yaş haddinden emekliye ayrıldığına göre, o tarihte 65 yaşını doldurmuş bulunması lâzımdır. Bu duruma göre 1889 (itibarî olarak 12 Mayıs 1889) doğumludur (Yeni Yayınlar Aylık Bibliyografya Dergisi, cilt: II, Sayı : 2).

larını iyiden iyiye okuyup tanıyan yazar, kendisinden evvelkilerin yaptıklarına ilâve olarak bu teknik içinde millî ve mahallî renkleri eriterek edebiyatımıza Türk romanının güzel örneklerini vermiştir.

Çalığı romanı yazarın bir bakıma talihi, bir bakıma talih-sizliği olmuştur: İlk olarak “Vakit” gazetesinde tefrika edilen bu roman, gerek zamanında, gerek sonraki nesiller arasında geniş bir okuyucu kütlesi bulmuş, romana başlıyan her gence ilk tavsiye edilen eser olmuş, her devirde sevilmiş, aranmıştır. O kadar ki Reşat Nuri “Çalığı muharriri” diye anılmaya başlanmıştır.

Yazarın bundan sonraki romanlarının hiçbiri şöhretine yeni birşey ilâve etmemiştir. Bunu İsmail Habib “Edebî Yeniliğimiz”de şöyle izah ediyor: “Şüphesiz ki, Reşat Nuri, Çalığı’ndan sonra ilk eserini bir tümsek gibi bırakacak bir şahika vermedi. Fakat bazı sanatkârlar vardır ki erken başlarlar, eserlerini hamle hamle bir irtifa olarak verirler. Bu şakulî bir tekâmüldür. Mimar Sinan’ın çiraklık, kalfalık, ustalık eserleri gibi her gelen eser, her geçenden daha yüksek irtifada bulunur. Lâkin bazı sanatkârlar da dolgun eserler vererek başlarlar; her vücuda getirdikleri eser ayrı ayrı birer kıymet olur, fakat birbirinden üstün olmazlar, bu ufkî bir tekâmüldür. Reşat Nuri’nin sanatı bu ikinci cinsten olsa gerek!”

Sade, açık, samimî bir üslûpla yazan Reşat Nuri, halkın psikolojisine ve münevverin zevkine aynı zamanda hitab etmeyi bildi. Romanlarının en mühim özelliğini, tabiîliği ve bu tabiîlik içinde millî oluşu teşkil eder diyebiliriz. Reşat Nuri, Anadolu’yu yakından tanıyordu. Çocukluğu Anadolu’da geçmişti. 1927 de maarif müfettişi olduktan sonra Anadolu’yu gerçekçi bir açıdan görüp tanımak imkânını kazandı. Reşat Nuri, böylece bize, tabiî surette bizim olan Anadolu’yu millî ve mahallî özellikleriyle aksettiren eserler verdi.

Yazı hayatına atıldığı günden ölümüne kadar devamlı olarak çalışmış, bol ve çeşitli eserler vermiş olan Reşat Nuri’nin roman, hikâye ve tiyatrolarından başka okul kitapları, lûgatları, tercümeleleri, seyahatnameleri, muhtelif mecmualarda neşrolunup sonradan basılmamış hikâyeleri, tiyatroya ait makale ve tenkitleri vardır. Bazı roman ve tiyatroları tefrika edilmiş olup sonradan kitap haline getirilmemiştir.

Reşat Nuri, yazılarında Hayrettin Rüştü, Cemil Nimet, Yıldız Böceği, Âğustos Böceği, Ateş Böceği takma adlarını da kullanmıştır.

Biz burada Reşat Nuri'nin basılı eserlerinin tam bir listesini vermeye çalışacağız. Vaktiyle tefrika edilmiş olup sonradan kitap halinde basılmıyan eserlerini ayrıca zikredeceğiz. Eserleri romanlar, hikâyeler, piyesler, adapte ve tercümeler (telif, adapte, tercüme), olarak bölümlere ayırıp her bölüme ait olan eserleri kronolojik sıra ile vereceğiz. Sırada ilk basımlar dikkate alınacaktır, aynı eserin diğer basımları için kronolojik sıra gözetilmeyecektir: Eserlerin diğer basımlarının ilk bakışta görülmesine imkân vermek için böyle yapmayı uygun bulduk.

Bazı eserleri hiç göremedik, diğer bir kısmının da bütün basımlarını göremedik. Bu sebeple, bibliyografik künyelerini tespit edemediğimiz eserlerin sadece isimlerini veya basım tarihlerini vermek zorunda kaldık.

Reşat Nuri'nin ilk romanı "Gizli El" dir. Yazar, kitabın "Bir Romanın Romanı" başlıklı takdiminde: "Gizli El, roman vâdisinde ilk kalem tecrübemdir" demektedir. Sonradan kitap haline getirilen romanın basım tarihi kaynaklarda 1922 olarak gösterilmekte ise de elimizdeki 1924 basımlı kitapta birinci tabı' kaydı vardır. Ayrıca yine bu kitabın iç kapağının b yüzündeki: "1335 senesinde "Der-saadet" gazetesinde tefrika edilmiştir" kaydı hatâlıdır. Roman bu gazetede 1336 (Ağustos-Kasım) da tefrika edilmiştir. Kitap halinde basımı 1924 olduğundan, ilk basımı 1338 olan Çalığışu'nu başa aldık.

Yazarın şöhretini yapan Çalığışu romanının 9 basımını tespit ettik. Yazar ilk üç basımdan sonra romanı yeniden yazarcasına değiştirmiştir. Bunu kendisi şöyle anlatıyor :

"Dokuz on sene oluyor. Eski arkadaşım Sedat Simavi bir gün evimize uğramıştı. Kütüphanemin raflarından birinde gözüne ilişen sarı kaplı kalın bir defteri aldı:

— İstanbul Kızı.... Roman... Senin bu isimde bir romanın var mıydı? dedi.

— Zannederim.

— Niçin neşretmedin.

— Ettim. Hem üç defa.

— Lâtime ediyorsun ... Ben neden bilmiyorum?

— Bilmez olur musun? Yalnız sonradan adı değişti. ÇALIKUŞU oldu...

O gün Sedat'a verdiğim izahatı şimdi burada tekrar ediyorum: — ÇALIKUŞU evvelâ İSTANBUL KIZI isminde dört perdelik bir piyesti. Zaten o zaman roman yazmayı aklımdan geçirmiyor, yalnız tiyatro piyesleriyle uğraşıyordum.

İSTANBUL KIZI da Darülbedayi'de oynanmak için yazdığım bir piyesti. Hem de zamanın modasına göre içinde biraz da tez kokusu olan ukalâca bir piyes.

O zaman genç kızlarda neşe ve serbestlik iyi alâmet sayılmazdı. Ecnebi mekteplerinde yahut ileri aile muhitlerinde yetişmiş tek tük kızlar iyi bir gözle görülmez, fena insan olmaya namzet sayılırdı. Hattâ klâsik aileler böylelerini oğullarına almaktan korkarlardı.

Ben, İSTANBUL KIZI'nda, bir büyük çocuk demek olan genç kızda biraz tahsil, biraz neşe, hafiflik ve serbestliğin pek korkulacak birşey olmadığını, böylelerinin zamanı gelince, yahut hayatın müşkül saatlerinde kendilerini en ağır yaşlılardan daha iyi çekip çevireceklerini göstermek istiyordum.

Gerçi uydurma bir vaka demek olan tiyatro ve romana netice itibariyle hiçbir realiteyi ispat kuvveti verilmemiştir. Fakat bahsettiğim tarzda insana karşı bir sempati uyandırması da herhalde bir kâr olacaktı.

Darülbedayi o zaman yalnız-ressam İzolabella'nın yaldızlı boyalarla yaptığı dekorlar içinde- salon ve aristokrat piyesleri oynuyordu. Piyesi resmen oraya vermeden evvel fikirlerini almak istediğim birkaç âza arkadaş, köy mektebi sahnelerini tereddütle karşıladılar. Sonra eserimdeki kızı Türkçeyi iyi konuşmayan o zamanki kadın artistlerden birine oynatmak da fenama gidiyordu. Bunun için İSTANBUL KIZI'nı romana çevirmeyi düşündüm ve bu defter meydana geldi.

Sedat Simavi defterin ilk sayfalarına bir göz attıktan sonra:

— Benim aklımda kaldığına göre ÇALIKUŞU Notrdam Dosyon mektebinde başlar... Halbuki burada büsbütün başka şeyler var... dedi.

— Onu da izah edeyim, dedim, İSTANBUL KIZI tamamiyle otobiyografi şeklinde yazılmıştır. Perihan başından geçen vakaları kendi kalemle anlatır. Fakat onu sonradan ÇALIKUŞU'na çevirmek istediğim zaman, sözü ondan alarak muharrire vermeyi roman usulüne daha uygun buldum. Fakat doğrusu bundan kendim de memnun kalmadım ve birinci kısmı yazdıktan sonra sözü tekrar

kahramana terkettim. Bu bana sonradan ÇALIKUŞU'nun kusurlarından en büyüğü gibi görünmüştür. Fakat ne çare ki, iş işten geçmiş, roman tefrika edilmeye başlanmıştı.

Şimdi de yine Sedat Simavi ile beş altı ay evvel geçen bir muhaveremizi nakledeceğim:

— ÇALIKUŞU yeniden basılacak mı? dedi.

— Mevcudu bitince tabîi, dedim.

— Bana bir fikir geliyor. Bu tab'ı ilk şekliyle, yani on sene evvel benim o defterde gördüğüm gibi tamamiyle otobiyografi tarzında neşretsen nasıl olur... Bu vesile ile lisanında ve zaman ile değişen bazı noktalarında da esaslı bir tadilât yaparsın... Tâbi-lerin tâbiri üzere bir "édition définitive" olur.

— Benim bildiğim "édition définitive" ancak ilmî kitaplar ve yüksek fikir eserleri için mevzubahs olabilir. Sonra ÇALIKUŞU bugünkü ben ile hiç alâkası kalmamış bir eski eserdir. Bunun için artık ona kalem dokundurmak doğru olmaz.

Sedat, parmağına doladığı işi kolay bırakan insan değildir. Her görüşmemizde tekrar bu mevzua döndü ve hulâsa itibariyle şunları söyledi:

— Eserin conception'unda hiçbir değişiklik yapacak değilsin... Roman yine o zamanki sen'in romanın olacak... Bugünkü sen yalnız İSTANBUL KIZI'nın otobiyografi şeklinde müsvedde parçalarını teslim razı olacaksın... Sonra da bu vesile ile bu kısımlarda, gerek diğerlerinde lisan vesairedeki değişikliklere göre bazı tadiller ve retuşlar yapacaksın. Ben de onun bu tab'ını üzerime alacağım.

Sedat'ın ne dereceye kadar haklı olduğunu bilmiyorum. Fakat netice şu oldu ki, ben kandım...²

Reşat Nuri'de tiyatro aşkı daha 1913 yılında Bursa'da sultanî muallimi iken başlar. O, bunu, Muhsin Ertuğrul'a yazdığı bir mektupta şöyle anlatır:

"Çocukluğumda tiyatroya çok düşkündüm. O zamanki İstanbul'un hemen bütün çocukları gibi. Fakat yazmayı biraz doğrultuktan, hele roman ve şiir okumaya başladıktan sonra tiyatro bana kaba ve iptidaî görünmüştü.

Bahsettiğim tarihte Bursa Sultanisi'nde Fransızca muallimi idim. Yirmi bir buçuk yaşında içi içine sığmayan ve hayatta ne

² Yedigün, 1938, Nu. 251 (Fevkalâde sayı).

yapacağını henüz kestiremeyen gep genç bir çocuk. Arasına arkadaşlarla Ahmed Vefik Paşa'nın vaktiyle Molière'i oynatmak için yaptırdığı küçük ve şirin tiyatroya giderdik. Oraya tulûat kumpanyaları ve onlardan daha gülünç dram kumpanyaları uğrardı. Bir yaz gecesi gene alay etmek niyetiyle tiyatronun arka sıralarına dizilmiştik. Sen rahmetli Celâl Sahir'ın tercüme ettiği (Simon)u oynuyordun. Daha perde açılmadan başlamış tebessümlerimiz acayip bir surette dudaklarımıza yapışıp kaldı. Galip, Behzat, Kemal, Emîn ve sonradan kaybolmuş birkaç çehre ile o ne güzel bir truptu. Ertesi, daha ertesi geceler Courteline'in Boubouroche'unu, Fener Bekçileri'ni ve daha birkaç küçük piyesi ne derin ve ne temiz bir aşkla oynadığınız bugünkü gibi gözümün önündedir. Netice o oldu ki tiyatro ile alaya gelen yirmi bir buçuk yaşındaki sultanî muallimi kapıdan çıkarken tiyatro muhariri olmaya ve bütün hayatı müddetince ondan başka birşey olmamaya karar vermiş bulunuyordu. O gece kendi kendime verdiğim karara ancak sekiz on sene sadık kalabildim. Kendindeki hakikî kuvvet ve istidadı ölçmeden istikbal yahut kaderin sürprizlerini hesaba katmadan bütün hayat için angaje olmak ancak o yirmi bir buçuk yaşın sevimli bir vergisi, aynı zamanda da bir ihtiyatsızlığıdır." ³

Çeşitli cepheleriyle tanıtmaya çalıştığımız Reşat Nuri Güntekin, tedavi için eşi ile birlikte gittiği Londra'da 7. XII. 1956 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Bize çeşitli sahalarda güzel eserler veren Güntekin'i Türk milletinin her zaman rahmetle anacağı muhakkaktır.

Romanlar

I—TELİF (Basılanlar)

Çalıkuşu

1. bs. : İstanbul 1338 İkbal Kütüphanesi. 462 + [I] S. 8°

Not : Dışkapakta : "Vakit gazetesinde tefrika edildikten sonra kitap şeklinde tabedilmiştir" kaydı vardır.

2. bs. : İstanbul 1923 İkbal Kütüphanesi. 462 S. 8°

3. bs. : Beşinci-altıncı bin İstanbul 1924 İkbal Kütüphanesi. 462 + 6 S. 8°

³ Zihni Küçümen : Oyun Yazarlığı Yönünden Reşat Nuri Güntekin. Dünya Gazetesi, 14 Aralık 1956

4. bs. : (7 den 11. bine kadar). İstanbul 1928 İkbal Kütüphanesi. 495+8 S. 8°. resimli.

Not: Çalığışu, üçüncü basımından sonra Yedigün dergisinde otobiyografi olarak tefrika edilmiş, derginin sahibi merhum Sedat Simavi, eserin dördüncü basımının da resimli olması hususunda müellifini ikna etmiş ve bu basım resimli olarak neşredilmiştir.

5. bs. : 14. bin. İstanbul 1935 İkbal Kütüphanesi. 384 S. 8°

[1939 basımı]: On beşinci bin. İstanbul 1939 İkbal Kitabevi. 459 S. 8° Fi: 125 Krş.

6. bs. : 23. bin. [İstanbul 1942] Semih Lûtfi Kitabevi. 363 S. 8°.

Fi: 125 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 21”

7. bs. : İstanbul 1945 Kenan Matbaası. 380 S. 8°

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 21”

Not: 15. bin kaydı ile yapılan 1939 basımını da dikkate alırsak,

6. basımın yedinci; 7. basımın da sekizinci basım olması icap eder.

9. bs.: İstanbul 1957 Naşiri ve kanunî sahibi : Hadiye Güntekin. 364 + [1] S. 8° Fi: 500, ciltli: 600 Krş.

“Reşat Nuri Güntekin Külliyyatı'ndan : I”

Not : 9. bs., müellifin ölümünden sonra eşi tarafından neşrine başlanılan “Reşat Nuri Külliyyatı”nın birincisi olarak yayınlanmıştır.

Sofya Basımı :

Sofya 1957 Norodna Prosveta 331 ± [2] S. 8° F : 10,95 Leva.

Not : Reşat Nuri Güntekin hayata gözlerini kapadığı sırada Sofyada Türkçe baskısı yapılmakta olan Çalığışu'nun bu basımı otobiyografi olarak yayınlandı.

Gizli El.

I. bs. : [İstanbul] 1924 İkbal Kitaphanesi. 156 + [4] S. 8°

Not : Eserin ilk üç sayfasında, müellif 1336 senesinde romanını Dersaadet gazetesinde tefrika ettiği zamana ait hâtıralarını yazmıştır.

Gizli El'in ilk basımı bir çok kaynaklarda 1922 olarak gösteriliyorsa da, 1924 basımının kapağında birinci basım kaydı bulunmaktadır.

Damga

1. bs. : [İstanbul] 1924 İkbal Kütüphanesi. 175 S. 8°

2. bs. : [İstanbul] 1928 İkbal Kütüphanesi. 174 S. 8°

3. bs. : İstanbul 1943 İnkılâp Kitabevi. 143 S. 8° Fi: 75, ciltli 125 Krş.

4. bs . : Görülememiştir.

5. bs.: 24. bin. (İstanbul 1944) Semih Lûtfi Kitabevi. 128 S. 8°

Fi: 100 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 36”

Dudaktan Kalbe

1. bs. : Görülememiştir

2. bs. : [İstanbul] 1925 İkbâl Kütüphanesi. 398 S. 8°

3. bs. : İstanbul 1932 İkbâl Kütüphanesi. 392 S. 8° Fi: 150, ciltli
175 Krş.

4. bs. : [İstanbul 1943] Semih Lûtfi Kitabevi. 242 S. 8° Fi:
150 Krş.

“Semih Lûtfi'nin yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 13”

5. bs. : 25 inci bin. İstanbul 1957. Naşiri ve kanunî sahibi : Hadiye
Güntekin. 244 S. 8° Fi: 500, ciltli: 600 Krş.

“Reşat Nuri Güntekin Külliyyatından: 2”

Akşam Güneşi

1. bs.: İstanbul 1926 İkbâl Kütüphanesi. 408 + [7] S. 8°

2. bs.: İstanbul 1928 İkbâl Kütüphanesi. 412 + 9 S. 8°

[3. bs.]: İstanbul 1942 Semih Lûtfi Kitabevi. 283 + [4] S. 8° Fi: 100
Krş.

“Semih Kûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi: Nu. 9”

Not: Bu basım “2. bs.” kaydını taşımakta ise de, eski harflerle yapılmış olan 1928 basımı da “2. bs.” kaydını taşımakta bulunduğundan, Semih Lûtfi'nin Türk Romanları Serisi'nden olan 1942 basımı, haliyle, 3. basım olmaktadır.

Bir Kadın Düşmanı-Çirkinin Romanı

1. bs.: [İstanbul] 1927 Yeni Matbaa. 231 S. 8°

Not : Eser, daha önce Vakıt gazetesinde tefrika edilmiştir.

2. bs.: İstanbul (1943) İnkilâp Kitabevi. 163 S. 8° Fi: 100, ciltli
150 Krş.

3. bs.: (İstanbul 1945) Semih Lûtfi Kitabevi. 142 + [2] S. 8° Fi:
125 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 39”

Yeşil Gece

[1. bs.]: İstanbul 1928 Suhulet Kütüphanesi. 310 + [2] S. 8°

Not: Aynı yıl Vakıt gazetesinde tefrika edildikten sonra basılmıştır.

[2. bs.]: İstanbul 1945] Semih Lûtfi Kitabevi. 215 S. 8° Fi: 200 Krş.

“Semih Lûtti'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 7”

Acımak

[1. bs.]: İstanbul [t.y.] Suhulet Kütüphanesi. 153 + [3] S. 8°

Not: Bunun 1928 basımı olması lâzımdır.

2. bs.: İstanbul 1941 Semih Lûtfi Kitabevi. 118 + [2]S. 8° Fi: 50 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 1”

Yaprak Dökümü

1. bs.: 1930 basımı olması lâzımdır; görülemedi.

2. bs.: [İstanbul] 1941 Muallim Ahmet Halit Kitabevi. 144 S. 8° Fi: 50, ciltli: 85 Krş.

3. bs.: Görülemedi.

[4. bs.]: On birinci bin. İstanbul 1944 Ahmet Halit Kitabevi. 111 S. 8° Fi: 100, ciltli: 150 Krş.

5. bs.: (İstanbul 1944) Semih Lûtfi Kitabevi. 128 S. 8° Fi: 100 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 41”

Kızılçık Dalları

[1. bs.]: İstanbul 1932 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 345 + [6] S. 8° Fi: 125, ciltli 150 Krş.

2. bs.: [İstanbul] (1944) Semih Lûtfi Kitabevi . 174 +[2] S. 8°

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 30”

Gökyüzü

İstanbul 1935 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 336 S. 8° Fi: 100, ciltli 125 Krş.

Eski Hastalık

İstanbul 1938 Kanaat Kitabevi. 279 S. 8° Fi: 100 Krş.

Not: Eser, 1937 de Yedigün dergisinde tefrika edilmiştir.

Ateş Gecesi

[İstanbul 1942] Semih Lûtfi Kitabevi. 250 + [5] S. 8° Fi: 100 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 18”

Not: Eser, 1940 de Yedigün dergisinde tefrika edilmiştir.

Değirmen

(İstanbul 1944) Semih Lûtfi Kitabevi. 120 S. 8° Fi: 100 Krş.

“Semih Lûtfi'nin Yeni Türk Romanları Serisi. Nu. 43”

Not : 1943 de Yedigün dergisinde tefrika edilmiştir.

Miskinler Tekkesi

İstanbul (1946) İnkılâp Kitabevi. 203 + [5] S. 8° Fi: 150, ciltli
200 Krş.

Harabelerin Çiçeği ve Tanrı Misafiri.

[İstanbul 1953] Hâdise Yayınevi Neşriyatı. 96 S. 8° Fi: 100 Krş.
“Edebî Romanlar Serisi, Nu. 1”

15 Günde bir çıkar.

Not: Harabelerin Çiçeği “Cemil Nimet” takma adıyle Zaman Gazetesinde tefrika edilmiştir. Tanrı Misafiri küçük hikâyedir.

II. TELİF (Basılmamış Olanlar)**Kavak Yelleri**

Ulus gazetesinde tefrika edilmiştir (1 Haziran-7 Eylül 1950).

Kan Dâvası

Yeni Sabah gazetesinde tefrika edilmiştir (1955).

Ripka İfşa Ediyor

Ulus gazetesinde tefrika edilmiştir (1949).

III. TERCÜME

Grandeure et Décadance de Cézair Birotteau, Eugénie Grandet,
Le Per Goriot, Honoré de Balzac'tan seçmeler. İstanbul
1927 Devlet Matbaası 41 S. 8°
“Cihan Edebiyatından Nümuneler”

Hakikat

[Émile Zola'nın Vérité adlı romanının tercümesi]
İstanbul 1929 Devlet Matbaası. 311 S. 8°

Hakikat

2 c. İstanbul 1945 Sadık Kâğıtçı Basımevi. 8°
1.c.: [3] + 562 S. Fi: 310 Krş.
2. c.: [3] + 496 S. 330 Krş.
“Dünya Edebiyatından Tercümelere”
“Fransız Klâsikleri: 91”

Ath Adam. Diktatörün Romanı.

[Drieu La Rochellein'den tercüme]

İstanbul (1947) İnkılâp Kitabevi. 167 S. 8° Fi: 150, ciltli 200 Krş.
“İnkılâp Kitabevi'nin Seçme Tercümeler Serisi. 13”

Yabancı

[Albert Camus'un L'étranger adlı romanının tercümesi]
İstanbul 1953 Varlık Yayınevi. 106 + IV S. 8° Fi: 100 Krş.
“Varlık Yayınları. Sayı: 146”
“Varlık Cep Kitapları. 59”

Evham

[Jacques de Lecretelle'den tercüme]
İstanbul [1955] (İstanbul Yayınevi Matbaası). 144 S. 8° Fi: 100 Krş.
“İstanbul Yayınları. Nu. 8”

Don Kişot

[Cervantes Saavedra'nın aynı isimli romanının tercümesi]
İstanbul 1957 Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. Basımevi. 223 S. 8° Fi:
10 lira
Not: Tom Louis'in çocuklar için Fransızca adaptasyonundan di-
limize çevrilmiştir.

IV— TERCÜME (Basılmıyanlar)

La Dam aux Camélias

Alexandre Dumas Fils'in aynı isimli romanının tercümesi. 1950-
1951 de Hürriyet gazetesinde tefrika edilmiştir.

Fakir Bir Gencin Romanı

Octave Feuillet'den tercüme. 1951 de Hürriyet gazetesinde tefrika
edilmiştir.

HİKÂYELER

I. TELİF

Recm. Gençlik ve Güzellik

İstanbul 1335 Türk Dünyası Matbaası. 23 S. 8°
“Türk Dünyası Külliyyatından: 2”

Not: Bu eser, iki hikâyeden mürekkeptir. İkinci hikâye, Hayrettin
Rüştü takma adı ile yazılmıştır.

Roçıld Bey

İstanbul 1335 Matbaa-i Ahmet İhsan ve Şürekâsı. 7 S. 8°

Not: Bu hikâye İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci'nin Cereme adlı komedisi ile bir arada basılmıştır.

Eski Ahbap

İstanbul [t.y.] "Ahmet İhsan Matbaacılık Osmanlı Şirketi". 16 S. 8° resimli.

"Diken Neşriyatı"

Not: İzzet Ziya Bey tarafından resimlendirilmiştir.

Tanrı Misafiri

[İstanbul] 1927 İkbal Kütüphanesi. 162 + [1]S. 8°

Sönmüş Yıldızlar

1. bs.: Görülememiştir.

2. bs.: [İstanbul] 1928 İkbal Kütüphanesi. 191 + [1] S. 8°

Leylâ ile Mecnun

İstanbul 1928 Suhulet Kütüphanesi. 299 + [4] S. 8°

Olagan İşler

[İstanbul] 1930 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 192 S. 8° Fi: 100, ciltli 125 Krş.

Not: 100. sayfadan sonrası tercüme hikâyelerdir.

II. TERCÜME

Mektep Çocuğu

Lèon Frapie'den tercüme edilen küçük hikâyeler. İstanbul 1930 Milliyet Matbaası. 80. S. 8° resimli.

"Himaye-i Etfal Umumi Neşriyatı Nu. 14 "

Not: İzzet Ziya Bey tarafından resimlendirilmiştir.

PİYESLERİ

I— TELİF (Basılanlar)

Hançer

1. bs. 3 perdelik millî komedi. İstanbul 1936 Diken-İnci Neşriyatı Matbaası 56 S. 8°

Not: İçkapağın arkasında müellifin bir portresi vardır. Eser, Darülbedayi (= İstanbul Şehir Tiyatrosu) tarafından temsil edilmiştir.

2. bs.: İstanbul 1926 İkbal Kütüphanesi. 90 S. 8°

“Maruf Muharrirlerin Âsarını Cami Temaşa Külliyyatı. Adet: II”

Eski Rüya

3 perde. İstanbul 1338 Hüsnü Tabiat Matbaası. 72 S. 8°

Not: Eser, Eliza Binemecyan Hanıma ithaf olunmuş ve Yeni Sahne Darülbedayi Türk tiyatrosu tarafından temsil edilmiştir.

Ümidin Güneşi

2 perde. [İstanbul] 1924 İkbal Kütüphanesi. 38 S. 8°

“Mektep Temsilleri. Adet: 4”

Gazeteci Düşmanı

Şemsiye hırsızı

İhtiyar Serseri

İstanbul 1925

Not: 3 temsili içine alan bu kitap görülememiştir.

Taş Parçası

2 perde. İstanbul 1926 İkbal Kütüphanesi. 52 S. 8°

“Maruf Muharrirlerin Âsarını Cami Temaşa Külliyyatı. Adet: 9”

Not: Eser, müellifi tarafından: “Taş Parçası’nı yazdığımdan çok daha iyi oynayan sanatkâr arkadaşım” kaydı ile Raşit Rıza’ya ithaf olunmuştur.

Taş parçası 1953 senesinde “Dar Filim” tarafından filme alınmıştır.

Bir Köy Hocası

2 perdelik mektep temsili. İstanbul 1928 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 32 S. 8°

Babur Şah’ın Seccadesi

<Komedi>. İstanbul 1931 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 21 S. 8° Fi: 20 Krş.

Not: Eser, Aziz Hüdai’nin Diş Ağrısı adlı monoloğu ile bir arada basılmıştır. İçkapakta “nakleden: Reşat Nuri” kaydı bulunmaktadır.

Bir Kır Eğlencesi

<Mektep temsili> Komedi 2 perde. (İstanbul) 1931 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 46 + [2] S. 8° Fi: 20 Krş.

Ümit Mektebinde

<Mektep temsili> 2 perde. (İstanbul) 1931 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 30 + [2] S. 8° Fi: 20 Krş.

Felâket Karşısında**Gözdağı****Eski Borç**

Birer perdelik 3 temsil birarada. (İstanbul) 1931 Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi. 45 + [2] S. 8° Fi: 20 Krş.

İstiklâl

1. bs. Mektep piyesi. I Perde. Ankara 1933 Hâkimiyet-i Milliye Matbaası. 20 S. 8°

Not: Varlık dergisinin ilâvesidir.

2. bs.: İstanbul 1953 Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık T. L. Ş. 16 S. 8° Fi: 25 Krş.

“Okul Temsilleri Serisi: 4”

Vergi Hırsızı

1 perdelik komedi. İstanbul 1933 Devlet Matbaası. 20 S. 8°

“Mektep Temsilleri. Nu. I”

Hüllecî

4 perde halk komedisi. İstanbul 1935 Devlet Basımevi. 97 S. 8°

“Basın Genel Direktörlüğü Yayınından”

Bir Yağmur Gecesi

Piyas 2 perde. Ankara 1943 Ulusal Matbaa. 105 S. 8°

“C. H. P. Halkevleri Yayını. Nu. 27”

“Onuncu Yıldönümü Temsilleri”

II — TELİF (Basılmıyanlar)

- 1) **Gönül** (veya inhidam), 1916.
- 2) **Yaprak Dökümü** 1953 (Aynı isimli romanından kendi kalemiyle).
- 3) **Ağlayan Kız**, 1947.
- 4) **Eski Şarkı**, 1951 (Eski Hastalık isimli romanından kendi kalemiyle)
- 5) **Bahkesir Muhasebecisi**, 1953 (Bu eser kendi kalemiyle radyofonik oyun haline getirilmiş ve temsil edilmiştir.
- 6) **Tanrıdağı Ziyafeti**, 1955.
- 7) **Bu Gece Başka Gece**, 1956.

8 ve 9) **Daktilo Makinesi** isimli radyofonik temsiliyle 16 Ocak 1944 tarih ve 222 sayılı Türk Tiyatrosu mecmuasında ilân edilip oynanmış **Yol Geçen Hanı** isimli bir piyesi daha vardır.)

III. ADAPTE ve TERCÜMELER

Hakiki Kahramanlık

Tristan Bernard'ın Le Vrai Courage adlı eserinden adapte.

Not: Bu eser, tarafımızdan görülememiştir.

Bir Gece Faciası

(François de Curel'in Terre Inhumaine adlı eserinden nakledilmiştir.

[İstanbul] 1924 İkbal Kütüphanesi. 56 S. 8°

“Maruf Muharrirlerin Âsarını Câmi Temaşa Külliyyatı. Adet: 5”

Not: Eser, ilk defa olarak 1340-1342 ramazanında Şehzadebaşı'nda Ferah tiyatrosunda Darülbedayi (=İstanbul Şehir Tiyatrosu) sanat-kârları tarafından temsil edilmiştir.

İhtiyar Serseri

Octave Mirbeau'nun Le Portefeuille adlı eserinden adapte.

Bu eser tarafımızdan görülememiştir.

Not: İhtiyar Serseri, Gazeteci Düşmanı ve Şemsiye Hırsız telifleriyle birlikte basılmıştır.

Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle

Tristan Bernard'ın L'anglais Tel qu'on le Parle adlı eserinden Adapte.

Komedi I perde. İstanbul 1926 İkbal Kütüphanesi. 19 S. 8°

“Maruf Muharrirlerin Âsarını Câmi Temaşa Külliyyatı. Adet: 8”

Not : Müellif, bu eserini “Yıldızböceği” takma adı ile yazmıştır.

Çifte Keramet

(Tristan Bernard'ın (Les Jumeaux de Brigton) adlı eserinden adapte.

Komedi 3 perde. [İstanbul] 1927 İkbal Kütüphanesi. 86 + [1] S. 8°

“Maruf Muharrirlerin Âsarını Câmi Temaşa Külliyyatı. Adet: 12”

Not: İlk defa olarak 1343 yılında Beyoğlu Halep Çarşısında Varyete Tiyatrosunda Darülbedayi sanat-kârları tarafından temsil edilmiştir.

İş Adamı

Octave Mirbeau'nun Les Affaires Sont Les Affaires adlı eserinden adapte..

Piyes 3 perde. İstanbul 1932 İkbal Kütüphanesi. 104 S. 8° Fi: 50 Krş.

IV. BASILMAMIŞ ADAPTE ve TERCÜMELER⁴

- 1) **Sevmek Hakkı**, 1927, Pierre Wolff ve Gaston Leroux'nun "Les Leys" isimli eserinden
- 2) **Karanlık Kuyu**, 1927 Paul Laindan'ın "Grosse et Louis Forest" isimli eserinden adapte. (Bu eser Burhanettin Tepsi tarafından "Sairfilmenâm" ismiyle bir defa daha çevrilmiştir.)
- 3) **Bahar Hastalığı**, 1927, Georges Feydeau'nun "Le Borgeon" isimli eserinden adapte.
- 4) **Karaman Kahvesi**, 1927, Tristan Bernard'ın "Le Petit Café" isimli eserinden adapte.
- 5) **Kalbin Gençliği** (İkinci Gençlik), Robert de Flers ve G. Cail- lavet'nin "Papa" isimli eserinden (Aynı eser, A. Muhtar tarafın- dan da çevrilmiştir.)
- 6) **Evin İçi** : Bir perdelik piyes. Maurice Mecterlink'ten.
- 7) **Sevda Politikası**, (aynı yazarlar) adapte.
- 8) **Kader-Kısmet**, Tristan Bernard'ın "Le Deux" isimli eserinden adapte.
- 9) **Dolapdereli**, Tristan Bernard'ın "Costaux des Epinettes" isimli eserinden adapte.
- 10) **Turna Katarı**, Tristan Bernard'ın "Une Aimable Lingerie" isimli eserinden adapte.
- 11) **Nesrin**, Tristan Bernard'ın "Georges Thurner" isimli eserinden adapte.
- 12) **Yaşayan Kadavra**, 1931, Tolstoy'dan tercüme. (Aynı eser Maarif Vekâleti Konservatuvar neşriyatında başka bir mütercim tara- findan da neşredilmiştir.)
- 13) **Cürüm ve Ceza**, 1934, Dostoyevski'nin romanından Gaston Baty'nin tiyatro haline getirdiği eserden tercüme.
- 14) **Karamazof Kardeşler**, 1955, (aynı yazarın piyes haline sokulmuş romanından tercüme).
- 15) **Bir Donanma Gecesi**,

⁴ Bu eserlerin listesi Baha Dürder'in 15 Ocak 1957 tarihli Varlık'ta, "Müfettiş ve Tiyatro Yazarı Reşat Nuri" başlığı altında çıkan bir yazısından alınmıştır.

ÇEŞİTLİ TELİF ESERLERİ

Anadolu Notları. 1. bs. İstanbul 1936 Kanaat Kütüphanesi. 149+3 S. 8°
Fi: 50 krş.

2.bs. 1. c. [İstanbul 1946] Semih Lûtfi Kitabevi. 142 + [2] S. 8°
Fi : 125 krş.

Not: Eserin 2. cildi basılmamıştır.

Dil ve Edebiyat. Tanzimattan Bugüne Kadar. Ankara [t-y] Baş-
vekâlet Müdevvenat Matbaası. 10 S.

“Türk Tarihinin Ana Hatları Eserinin müsveddeleri. Nu. 54”

Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu. 3 c. (İsmail Hâmi
Danışmend, Ali Suha Delilbaşı ve Nurullah Ataç’la beraber). İstanbul
1935. Kanaat Kitabevi. 2192+10 S. 8°

Türk Kıraatı. 3 c. Ortaokullar için. Refet Avni ile beraber. İstanbul
1930. 8°

1. c.: 192 S.; 2.c.: 228 S.; 3.: 260 S.

ÇEŞİTLİ TERCÜME ESERLERİ

İlm-i Mantık. Emile Boirac’tan tercüme. İstanbul 1331 Kanaat Mat-
baası. 123 S. 8°

Not: Sultaniler için ders kitabıdır.

Fransız Edebiyatı Antolojisi. 3 c. İstanbul 1929-1931 Devlet Matbaası. 8°

1. c.: 1929. VIII+132 S.; 2. c. : 1930. 246 S.; 3. c.: 1931. 271 S.

Kahramanlar. Carlyle’den tercüme. [İstanbul 1943] Semih Lûtfi
Kitabevi. [2] +32+207 S. 8°

Not: Hasan-Âli Yücel’in 2 sahifelik, kitabı aslından Fransızcaya
çeviren “Jean Izoulet” nin de 32 sahifelik önsözleri vardır.

Muhammedin Hayatı. Emile Dermenghem’den tercüme. İstanbul 1930
Devlet Matbaası. 464 S. 8° Fi : 130 krş.

Üç Asırlık Fransız Edebiyatı. 3 c. İstanbul 1932 Kanaat Kütüphanesi. 8°

1. c.: 17. nci asır. 63 S. 50 krş.

2. c.: 18. inci asır. 56 S. 50 krş.

3. c.: 19. uncu asır. 66 S. 50 krş.

Tolstoy Hayatı ve Eserleri. Fransızcadan nakil. İstanbul 1933 Kanaat
Kütüphanesi. 56 S. 8° resimli.

Not: Eserin dış kapağında basım tarihi 1932 dir.

İbsen Hayatı ve Eserleri. Fransızcadan nakil. İstanbul 1934 Kanaat
Kütüphanesi. 56+5 S. 8° resimli 60 krş.

Napolyon'un Düşünceleri. Octave Aubry'nin eserinden tercüme.
İstanbul 1943. 56 S. 8°

"Yedigün Neşriyatı"

Not: Eserin başında Sedat Simavi'nin iki sahifelik önsözü vardır.

İtiraflar. J.-J. Ruosseau'nun Les Confessions adlı eserinin tercümesi.
İ.C. İstanbul 1955 Maarif Basımevi. 433 S. 8°

"Dünya Edebiyatından Tercümeler"

"Fransız Klâsikleri 206"

İNGİLİZCEYE ÇEVİRİLMİŞ ROMANLARI

The autobiography of a Turkish girl. Türkçeden İngilizceye çeviren:
Sir Wyndham Deedes. London 1949 G. Allen. 328 S. 8°

Afternoon Sun. İngilizceye çeviren : Sir Wyndham Deedes. London
(1951) William Heinemann LTD. VII+303 S. 8°